

Adam Sejbuk CM

© <https://orcid.org/0000-0001-6936-3027>

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie ✉ <https://ror.org/0583g9182>

Koncepcja rodzenia w myśli Christopha Theobalda. Między eklezjogenezą a duszpasterstwem

Wstęp

Teologiczna terminologia związana z rodzeniem ma długą historię. Wystarczy przypomnieć słowa *Credo* odnoszące się do Syna Bożego, zrodzonego, a nie stworzonego i związane z tym zagadnieniem dyskusje trynitarne i chrystologiczne. W kontekście eklezjologicznym można mówić o rodzeniu się Kościoła – i to nieustannym, biorąc pod uwagę eschatologiczny wymiar eklezjogenezy¹. Sam obraz rodzenia zakorzeniony jest w symbolice *Nowego Testamentu*, który posługuje się metaforą rodzenia do wiary, jak u św. Pawła (por. Tt 3), czy w rozmowie Jezusa z Nikodemem. Tam obraz narodzin

---

1 Por. A. Napiórkowski, *Bosko-ludzka wspólnota. Podstawy katolickiej eklezjologii integralnej*, Wydawnictwo WAM, Kraków 2010, s. 120.

(należy dodać – ponownych) jest kluczowy, choć powoduje słuszne zdziwienie rozmówcy Mistrza z Nazaretu (J 3, 1–7).

Rodzenie, bycie zrodzonym, narodziny czy inne językowe formy nawiązujące do czasownika rodzić są trwałymi elementami tradycji chrześcijańskiej². Współcześnie metaforę rodzenia w jej wymiarze teologicznym obficie wykorzystuje Christoph Theobald, pracujący we Francji niemiecki jezuita, płodny twórca, współautor przetłumaczonej na język polski czterotomowej *Historii dogmatów*³ oraz wieloletni redaktor czasopisma naukowego „Recherches de Science Religieuse. Teolog w kontekście przemian kulturowych Europy Zachodniej zaproponował kategorię *duszpasterstwa rodzenia* (*pastorale d'engendrement*) jako klucz do odnowionej eklezjologii pastoralnej. W jego ujęciu Kościół nie jest ani strukturą powołaną do przekazywania doktryny, ani instytucją zarządzającą sakramentami, ale przestrzenią, w której może rodzić się wiara rozumiana jako wydalenie osobiste i relacyjne.

Celem niniejszego rozdziału jest ukazanie teoretycznych fundamentów koncepcji duszpasterstwa rodzenia, rozwijanej we współczesnej teologii francuskiej, ze szczególnym uwzględnieniem myśli Theobalda. Analizie poddane zostaną jej podstawy teologiczne, kontekst socjologiczny związany ze zjawiskiem ekskulturacji oraz najważniejsze rysy konstytutywne tego modelu duszpasterskiego. Metodą pracy jest krytyczna analiza wybranych tekstów źródłowych poświęconych duszpasterstwu rodzenia, prowadzona w perspektywie systematyzującej i syntetyzującej. Celem tej analizy nie jest jedynie rekonstrukcja poszczególnych stanowisk, lecz próba ich uporządkowanej prezentacji oraz wydobycia wewnętrznej spójności

---

2 Interesujące są tu osiągnięcia teologii duchowości, która chętnie wykorzystuje obrazy rodzenia, narodzin czy nowego życia. W języku polskim ciekawą pozycją jest m.in. M. Zawada, *Narodziny z Boga*, Wydawnictwo Karmelitów Bosych, Kraków 2004.

3 *Historia dogmatów*, t. IV: *Słowo zbawienia*, B. Sesboué, C. Theobald (red.), tłum. P. Rak, Wydawnictwo M, Kraków 2003.

proponowanej koncepcji. Przyjęty porządek problemowy – od fundamentów teologicznych, przez kontekst kulturowy, aż po konsekwencje pastoralne – wyznacza zarazem strukturę opracowania.

1. Pastoralna koncepcja rodzenia w kontekście eks-kulturacji

1.1. Od dwóch terminów do jednego procesu

Sformułowanie *duszpasterstwo rodzenia* zostało po raz pierwszy użyte w 1989 roku przez Édouarda Pousseta, jezuitę i profesora paryskiego Centre Sèvres, w kontekście podsumowania działań duszpasterskich w jednym z ośrodków *Mission de France* w Creuse, w centralnej Francji. Powstało jako próba opisanie zjawisk już obserwowanych w praktyce duszpasterskiej, po ich ponownym odczytaniu (*relecture*) i poddaniu teologicznej refleksji⁴. Pousset połączył dwa kluczowe elementy – ideę rodzenia i praktykę duszpasterstwa. Dzięki temu utworzono wyrażenie, rozwinięte z czasem o aspekt świadomości i sumienia, co w rezultacie dało formuły: „duszpasterstwo rodzenia sumień” lub „duszpasterstwo rodzenia świadomości chrześcijańskiej”⁵. Wyrażenie to znalazło zastosowanie zarówno w refleksji teoretycznej, jak i w praktyce duszpasterskiej, co wykryli zwłaszcza wspomniani już Pousset i Theobald, a także Philippe Bacq, Odile Ribadeau Dumas oraz André Fossion.

---

4 C. Theobald, *Relecture*, w: P. Bacq, C. Theobald (red.), *Passeurs d'Évangile. Autour d'une pastorale d'engendrement*, Novalis/Lumen Vitae/Atelier, Montréal/Bruxelles/Ivry-sur-Seine 2008, s. 227. Należy zaznaczyć, że idea połączenia pojęcia rodzenia z posługą duszpasterską stanowił inspirację także dla innych teologów, zwłaszcza w kontekście metodologii stosowanej w jezuickiej szkole teologii praktycznej (m.in. E. Grieu, *Nés de Dieu. Itinéraires de chrétiens engagés. Essai de lecture théologique*, Cerf, Paris 2007).

5 C. Theobald, *Urgences pastorales du moment présent. Pour une pédagogie de la réforme*, Bayard, Paris 2017, s. 482.

Według Theobalda w wyrażeniu *duszpasterstwo rodzenia* pierwszy człon – *duszpasterstwo* – odnosi się bezpośrednio do ukazanej w Ewangeliach postawy Chrystusa jako pasterza (fr. *pastorale* od fr. *pasteur* ‘pasterz’). Termin ten nie odwołuje się w pierwszej kolejności do określonych działań duszpasterskich, lecz przede wszystkim do troski o jakość relacji międzyludzkich, do uważnej obecności wobec drugiego człowieka oraz do określonego sposobu bycia i stylu życia – co, nawiązując do kategorii estetycznych, często akcentuje Theobald⁶. Duszpasterstwo jest przede wszystkim „sztuką spotkania z kimś na miarę jego świadomości... Jest to sztuka pobudzania poprzez własną obecność tego, co w drugim człowieku najbardziej wyjątkowe... Można by użyć innego sformułowania: duszpasterstwo to sztuka budzenia świadomości”⁷.

Drugi człon – *rodzenie* – dotyczy „najsilniejszego i najdelikatniejszego, najbardziej poruszającego, najradośniejszego, a czasem najbardziej bolesnego doświadczenia ludzkiego”⁸, czyli doświadczenia mężczyzny i kobiety, którzy – oddając się sobie w miłości – wzajemnie tworzą swoją tożsamość osobową, co prowadzi do „powstania nowego życia, które z kolei sprawia, że stają się rodzicami”⁹. Ta koncepcja rodzenia, na płaszczyźnie małżeństwa i rodziny, wraz z jej wymiarami wzajemności, komplementarności, narodzin i tożsamości, przyjmowania i dawania, przyjemności i cierpienia itp., otwiera „perspektywy o wielkiej gęstości egzystencjalnej”¹⁰.

Theobald definiuje połączenie tych dwóch terminów – *pastoralną posługę rodzenia* – jako „ewangeliczne spojrzenie na rzeczywistość, będące owocem ciągłego nawrócenia, związane z określonym

6 Por. C. Theobald, *Le christianisme comme style. Une manière de faire de la théologie en postmodernité*, t. I, Cerf, Paris 2008, s. 55.

7 P. Bacq, *Vers une pastorale d'engendrement*, w: P. Bacq, C. Theobald (red.), *Une nouvelle chance pour l'Évangile. Vers une pastorale d'engendrement*, Lumen Vitae/Novalis/Atelier, Bruxelles/Montréal/Paris 2004, s. 21.

8 P. Bacq, *Vers une pastorale d'engendrement*, dz. cyt., s. 16.

9 Tamże, s. 17.

10 Tamże.

sposobem postępowania, zakorzenione w miejscu i czasie”¹¹. Posługa ta wskazuje, że duszpasterstwo nie polega jedynie na realizowaniu formalnych obowiązków czy programów, lecz przede wszystkim na towarzyszeniu ludziom w procesie dojrzewania duchowego i budowania świadomości chrześcijańskiej w sposób autentyczny, relacyjny i osadzony w realiach życia codziennego. Ostatecznie jest to proces rodzenia do wiary, realizujący się w sieci niesymetrycznych relacji między Ewangelią, Kościołem i społeczeństwem. I nawet jeśli termin *ewangelizacja* nie pojawia się *explicite* w tekstach przywoływanych autorów, wydaje się, że dążąc do „zapropozowania prostej i spójnej wizji intymnej więzi łączącej Ewangelię z tymi, którzy dziś ją urzeczywistniają, kształtując w ten sposób Kościół i społeczeństwo, w którym Ewangelia ta już w tajemniczy sposób działa”¹², propozycja duszpasterstwa rodzenia ma stanowić antropologiczny, teologiczny i duszpasterski wkład w dyskusję właśnie na temat ewangelizacji we współczesnym świecie.

1.2. Ekskulturacja jako kontekst społeczny

Potrzebę rozwijania duszpasterstwa rodzenia wspomniany już Pousset opiera na diagnozie młodych francuskich chrześcijan końca XX wieku. Jak prowokacyjnie stwierdza, „młodzi ludzie (...), ochrzczeni lub nie, nie są chrześcijanami”¹³. Jego zdaniem wcześniejsze pokolenia były bardziej przywiązane do instytucji Kościoła, którego obecność kształtowała w nich chrześcijańskie punkty odniesienia i nadawała sens egzystencjalnym wyborom. Na przełomie wieków taka rzeczywista obecność Kościoła już nie istniała, co sprawiło, że w przypadku poprzedniego i obecnego pokolenia chrześcijan nie

---

11 C. Theobald, *L'Évangile et l'Église*, w: P. Bacq, C. Theobald (red.), *Passeurs d'Évangile*, dz. cyt., s. 19.

12 C. Theobald, *L'Évangile et l'Église*, dz. cyt., s. 17.

13 E. Pousset, *Vers un principe théologique*, „Aujourd'hui l'Eglise” 1 (1991).

chodzi już tylko o potrzebę wyedukowania chrześcijańskiej świadomości, ale o konieczność jej wykreowania.

Współczesny kontekst socjologiczny pozwala uzupełnić interpretację tego procesu o inny jeszcze wymiar, określany jako „rozwód” między współczesnym światem a Kościołem, zjawisko nazywane w socjologii fenomenem *ekskulturacji*. Termin ten, zaproponowany przez Danièle Hervieu-Léger (*ekskultaracja katolicyzmu*)¹⁴, skonstruowany w opozycji do inkulturacji, wyraża „wyparcie z kultury odniesień chrześcijańskich i instytucji kościelnej”¹⁵, stopniowe odrywanie się treści i praktyk religijnych od kulturowych ram, które dotąd je podtrzymywały, co sprawia, że wiara traci status oczywistości przekazywanej przez środowisko. Hervieu-Léger twierdzi, że „(...) Kościół przestał być domyślnym punktem odniesienia i matrycą naszego ogólnego krajobrazu. (...) W czasach ultranowoczesności społeczeństwo „wyzwolone z religii” eliminuje nawet ślady, jakie pozostawiła ona w kulturze”¹⁶. Konsekwencją ekskulturacji jest stopniowe zanikanie „struktury regulacyjnej” społeczeństwa francuskiego, zakorzenionej w katolicyzmie i jego społecznych ramach, która jeszcze do niedawna – choć już w świeckim kontekście – wciąż wywierała realny wpływ na życie zbiorowe.

W rezultacie tego procesu młodzi ludzie, niezależnie od faktu chrztu, nie identyfikują się egzystencjalnie z chrześcijaństwem, ponieważ brakuje im doświadczenia, w którym wiara byłaby przeżywaną formą życia, a nie jedynie elementem dziedzictwa. W tej sytuacji wychowanie chrześcijańskie staje wobec zadania odbudowy ciągłości doświadczenia. Nie chodzi zatem o intensyfikację przekazu treści, lecz o tworzenie przestrzeni, w której słowo, świadectwo i relacja odzyskują kulturotwórczą spójność. Tam, gdzie taka integralność staje

---

14 Por. D. Hervieu-Léger, *Catholicisme, la fin d'un monde*, Bayard, Paris 2003.

15 A. Fossion, *Quelle annonce d'Évangile pour notre temps ? Le défi de l'inculturation du message chrétien*, w: P. Bacq, C. Theobald (red.), *Une nouvelle chance pour l'Évangile*, dz. cyt., s. 76.

16 D. Hervieu-Léger, *Catholicisme, la fin d'un monde*, dz. cyt., s. 288.

się możliwa, może „rodzić się” wiara jako osobiste rozpoznanie sensu, wpisanego zarówno w historię podmiotu, jak i w przemieniający się kontekst społeczny. Opisując ten fenomen, Pousset odwołuje się do metafory embrionu, która przywołuje skojarzenia z poczęciem, wzrastaniem i narodzinami. W jego ujęciu proces kształtowania się sumienia, a szerzej – świadomości chrześcijańskiej, przebiega podobnie jak rozwój nowo poczętego życia: punkty odniesienia i znaki, które pojawiają się na początku tej drogi, odpowiadają strukturze chromosomowej embrionu. Oznacza to, że należy tworzyć takie znaki i odniesienia, które staną się integralną częścią świadomości młodych ludzi – tak jak struktura chromosomowa stanowi konstytutywny element rozwijającego się embrionu¹⁷.

Odpowiedzią na ekskulturację jest inkulturacja – termin wykorzystany m.in. przez Jana Pawła II w dokumencie *Catechesi tradendae*, który na stałe wszedł do myśli teologicznej, zwłaszcza w kontekście misji ewangelizacyjnej Kościoła *ad gentes* oraz nowej ewangelizacji¹⁸. Z punktu widzenia socjologii religii Jean-Marie Donegani twierdzi, że chrześcijaństwo nie może istnieć bez inkulturacji, ponieważ nie ma czegoś takiego jak czyste, ahistoryczne chrześcijaństwo, które można by zidentyfikować w oderwaniu od wszelkiej kultury, neutralne etnicznie i na podstawie którego można by oceniać jego kolejne adaptacje. Inkulturacja w tym sensie jest wzajemnym procesem dawania i przyjmowania, w którym Ewangelia staje się źródłem twórczej inspiracji i spełnienia dla danej kultury, podczas gdy ta ostatnia musi pełnić funkcję kryterium hermeneutycznego w odniesieniu do wiary. Ponieważ przesłanie chrześcijańskie wymaga ciągłej interpretacji, jego znaczenie nie jest raz na zawsze ustalone, lecz wciąż się objawia i realizuje w nieznanych dotąd sposobach¹⁹.

---

17 E. Pousset, *Vers un principe théologique*, dz. cyt.

18 Por. J. Różański, *Wokół koncepcji inkulturacji*, wyd. wł., Warszawa 2007, s. 21–31.

19 J.-M. Donegani, *Inculturation et engendrement du croire*, w: P. Bacq, C. Theobald (red.), *Une nouvelle chance pour l'Évangile*, dz. cyt., s. 29–30.

W społeczeństwie naznaczonym procesami ekskulturacji kwestionowanie autorytetu Kościoła oraz ograniczanie jego tradycyjnych narzędzi przekazu wiary i sprawowania władzy nie oznacza automatycznie, że współczesność jest mniej sprzyjająca głoszeniu Ewangelii niż minione epoki. Teoretycy duszpasterstwa rodzenia świadomości chrześcijańskiej podkreślają, że właśnie ten kontekst może stać się szansą na ponowne odkrycie wiary. Sprzyja on powrotowi do źródeł, zwłaszcza do odnowionej lektury *Pisma Świętego*, co pozwala zbliżyć się do miejsc i sytuacji, w których w dzisiejszych społeczeństwach może rodzić się wiara. Taka perspektywa „inkulturacyjna” pomaga także lepiej rozpoznać warunki jej narodzin, wychodząc z założenia, że Bóg nie przestaje objawiać się również w aktualnych realiach historycznych.

2. Antropologiczne i eklezjologiczne podstawy koncepcji duszpasterstwa rodzenia

U podstaw teorii duszpasterstwa rodzenia leży określona wizja człowieka, który jest rozumiany jako istota relacyjna, osoba „otwarta na Boga”, zdolna do przyjęcia Jego darów (*capax Dei*). Bóg, będący wspólnotą trynitarną, stwarza człowieka na swój obraz jako bytu wolnego, powołanego do bezinteresownego przekazywania miłości, do przyjęcia prawdy o „wtargnięciu Słowa do ludzkiego języka”²⁰. Z tego wynika zasadnicze znaczenie szacunku dla ludzkiej wolności, ponieważ bez niej nie jest możliwy autentyczny akt wiary. Duszpasterstwo rodzenia nie dąży więc do utrwalania religijnego konformizmu, lecz do budzenia twórczej i osobistej odpowiedzi wolnych osób na uprzedzający dar łaski komunikowanej „każdemu” człowiekowi²¹, zdolnemu do przyjęcia Objawienia.

---

20 A. Fossion, *Dieu désirable. Proposition de la foi et initiation*, Novalis/Lumen Vitae, Montréal/Bruxelles 2010, s. 67.

21 Idea „każdego” zostanie omówiona poniżej.

U podstaw duszpasterstwa rodzenia leży przekonanie, że nie należy próbować „wytwarzać” tej zdolności, już obecnej w każdym człowieku, wierzącym lub nie. Jeśli uznaje się, że człowiek nie jest źródłem życia, oraz akceptuje się fakt, że ten, kto się rodzi, zawsze będzie różny od tego, kto uczestniczy w procesie rodzenia, wówczas nie należy dążyć do „tworzenia” nowych chrześcijan. Wiara nowego wierzącego pozostaje bowiem zawsze zaskoczeniem i darem, a nie prostym owocem ludzkich wysiłków czy podejmowanych przedsięwzięć. Oczywiście, jak podkreśla Fossion, „(...) wiara nie jest przekazywana bez naszego udziału. Niemniej jednak nie mamy mocy, aby ją przekazywać. Naszym obowiązkiem jest dbanie o warunki, sprawiające, że jest ona możliwa, zrozumiała, praktyczna i pożądana. Duszpasterstwo pracuje nad warunkami. Reszta jest sprawą łański i wolności”²².

Według Pousseta kształtowanie się świadomości chrześcijańskiej nie jest jednorazowym wydarzeniem, lecz procesem rozciągniętym w czasie i wpisanym w dynamikę ludzkiego życia. Świadomość dojrzewa, rozwija się i podlega przemianom, podobnie jak wiara, wyrastająca zarówno z historii zbawienia, jak i z osobistej historii człowieka. Oznacza to, że rodzenie się wiary wymaga czasu, pamięci oraz stopniowego odkrywania i przyswajania sensu. W tym procesie nikt jednak nie jest sam. Choć wiara dojrzewa w głębi serca, zawsze rodzi się w przestrzeni relacji. Nawet jeśli moment przełomu przychodzi nagle, jest on owocem wcześniejszego oddziaływania słowa, wydarzenia, obecności konkretnej osoby czy doświadczenia wspólnoty. To, co wydaje się osobistym „odkryciem”, jest w istocie kulminacją spotkań i dialogów, które przygotowały grunt pod rozpoznanie sensu. Można powiedzieć, że słowo, wydarzenie czy obecność drugiego człowieka pełnią funkcję „rodzicielską”; to w ich spotkaniu z wnętrzem podmiotu poczyna się nowa jakość wiary.

---

22 A. Fossion, *Dieu désirable. Proposition de la foi et initiation*, dz. cyt., s. 62.

Perspektywa ta podkreśla głęboko interpersonalny charakter wiary. Rodzi się ona nie w izolacji, lecz w obecności, w uważnym, wiernym byciu z drugim. To właśnie odkrycie znaczenia tak rozumianej obecności, szczególnie akcentowane w doświadczeniu Kościoła francuskiego, ukazuje, że w procesie rodzenia wiary zawsze uczestniczą inni: towarzyszą, inspirują, a czasem – nawet nieświadomie – stają się jej „współrodzicami”. Słowem, duszpasterstwo rodzenia do wiary ma podstawę w doświadczeniu wspólnotowym.

Z eklezjologicznego punktu widzenia Theobald i jego współpracownicy opierają się na tezie, że to Ewangelia stanowi fundament Kościoła²³. Kościół znajduje swoje miejsce w historii o tyle, o ile pozostaje całkowicie oddany służbie Ewangelii, rozumianej jako nowina o radykalnej dobroci, już działającej w każdym człowieku i zdolnej, w świetle objawienia Jezusa Chrystusa, rozwinąć się w nadmiar sensu i szczęścia. Oznacza to wizję Kościoła w nieustannej genezie, zakorzenionego w realnych, współczesnych wydarzeniach osobistych i wspólnotowych, kształtujących jego tożsamość i misję jako sakramentu w służbie rodzenia i życia²⁴.

Koncepcja ta wyrasta z określonej recepcji Soboru Watykańskiego II, zwłaszcza w kluczu jego charakteru duszpasterskiego²⁵. Pomimo historycznych uwarunkowań soborowego wydarzenia, jego dążenie do uczynienia Ewangelii bardziej dostępną zachowuje aktualność, co znalazło wyraz w postulacie *aggiornamento*. Sobór bowiem, zdaniem Theobalda, zapoczątkował przejście od chrześcijaństwa przynależności do chrześcijaństwa tożsamości, otwierając drogę od logiki reprodukcji do logiki rodzenia – logiki łaski, w któ-

---

23 Por. C. Theobald, *Urgences pastorales du moment présent*, dz. cyt., s.

24 Więcej o zagadnieniu eklezjogenezy: A. Napiórkowski, *Powstawanie Kościoła: od eklezjogenezy chrystocentrycznej do eklezjogenezy trynitarniej*, „*Verbum Vitae*” 22 (2022), s. 1–18.

25 Por. C. Theobald, *Enjeux herméneutiques du débat sur l'histoire du concile Vatican II*, „*Cristianesimo nella Storia*” 28 (2007), s. 370.

rej pierwszeństwo daru Boga urzeczywistnia się we wzajemności, wspólnocie służby i stałym nawróceniu spojrzenia, serca i umysłu.

Szczególne znaczenie w teoretycznej podstawie duszpasterstwa rodzenia ma soborowa konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium*, rozwijająca eklezjologię komunii (*communio*) oraz ukazująca Kościół jako Ciało Chrystusa oraz Lud Boży pielgrzymujący w historii – nie w modelu wyłącznie jurydyczno-instytucjonalnym, ale w wymiarze misteryjnym (*misterium*) wspólnoty bosko-ludzkiej, która swe źródło znajduje w Chrystusie, tytułowym Świecie Narodów²⁶, co odpowiada interpersonalnemu charakterowi duszpasterstwa rodzenia do wiary oraz idei włączania w ten proces innych, co z kolei realizuje soborową definicję Kościoła – niejako sakramentu, „(...) czyli znaku i narzędzia wewnętrznego zjednoczenia z Bogiem i jedności całego rodzaju ludzkiego”²⁷.

Teologiczne podstawy rodzenia do wiary odnaleźć można także w konstytucji duszpasterskiej o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes*²⁸. Dokument ten w numerze 22. wskazuje, że tajemnica człowieka wyjaśnia się w pełni dopiero w tajemnicy Słowa Wcielonego. Chrystus jako „Nowy Adam”, objawia człowiekowi jego najwyższe powołanie i przywraca mu podobieństwo Boże. Sobór podkreśla, że Syn Boży żył w pełni ludzkim życiem: pracował ludzkimi rękami, myślał ludzkim umysłem, działał ludzką wolą i kochał ludzkim sercem. Co więcej, orędzie *Gaudium et spes* ma wymiar uniwersalny, dotyczy bowiem nie tylko chrześcijan, ale wszystkich ludzi dobrej woli, w których sercach działa łaska w sposób niewidzialny. Ponieważ Chrystus umarł za wszystkich, Duch Święty każdemu oferuje możliwość uczestnictwa w tajemnicy paschalnej w sposób

---

26 Por. R. Woźniak, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele Lumen gentium*, w: *Sobór Watykański II. Złoty jubileusz*, M. Cholewa, Sz. Drzyżdżyk, M. Gilski (red.), Wydawnictwo Scriptum, Kraków 2013, s. 43.

27 Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele Lumen gentium*, 1.

28 Sobór Watykański II, *Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym Gaudium et spes*, 22.

znany tylko Bogu. Taka eklezjologia koresponduje z wizją osoby jako istoty relacyjnej, stworzonej na obraz Stwórcy będącego misterium komunikacji.

3. Charakterystyka modelu duszpasterstwa rodzenia według Christopha Theobalda

3.1. Ewangelia jako zasada genezy Kościoła

W duszpasterstwie rodzenia świadomości fundamentem teologicznym jest przekonanie, że głoszenie Ewangelii stanowi sens istnienia Kościoła i chrześcijan. Kościół nie wnosi Ewangelii z zewnątrz, jakby Bóg był nieobecny w świecie, ale rozpoznaje jej uprzednie działanie w kobietach i mężczyznach wszystkich czasów, a nawet w całym stworzeniu. Ta obecność odsłania dwa powiązane ze sobą wymiary: analogię między rodzeniem życia a rodzeniem wiary oraz misyjny sens istnienia Kościoła w relacji do każdego człowieka. Istotne jest tu założenie, że człowieczeństwo zawsze się otrzymuje – jak dar – dzięki tym, którzy dają życie i wychowują. Podobnie dostęp do wiary rodzi się dzięki obecności „przewodników”²⁹, którzy towarzyszą człowiekowi w drodze wiary. Zasadniczo „przewodnikiem” wiary jest osoba potrafiąca nawiązywać relacje z otaczającymi ją ludźmi³⁰ na wzór czynów i słów Mistrza z Nazaretu.

Wiara rozumiana jako dar przypomina także, że Kościoła nie da się „zbudować” strategią ani wytworzyć serią wydarzeń o „charakterze eklezjogenetycznym”. Należy go przyjmować w jego kruchej, nieustannej genezie, tam, gdzie w konkretnych sytuacjach życia budzi się wiara. Duszpasterstwo rodzenia oznacza zatem styl nawiązy-

---

29 P. Bacq, *Ouverture*, w: P. Bacq et C. Theobald (red.), *Passeurs d'Évangile*, dz. cyt., s. 14.

30 Tamże, s. 14.

wania relacji i sposób działania inspirowane Ewangelią, co pozwala Bogu obdarzać ludzi swoim własnym życiem³¹.

3.2. Uznanie prymatu Słowa i wartości refleksji teologicznej

Duszpasterstwo rodzenia zakłada pierwszeństwo *Pisma Świętego*³². Teologiczną inspirację tego założenia stanowi nauczanie Soboru Watykańskiego II, zwłaszcza konstytucja *Dei Verbum*³³, oraz adhortacja *Verbum Domini* Benedykta XVI, która postuluje nie tyle wyodrębnienie duszpasterstwa biblijnego, ile „biblijną animację całego duszpasterstwa”³⁴. Oznacza to, że Słowo Boże nie jest jednym z wielu narzędzi działalności Kościoła, lecz jego życiodajnym źródłem i wewnętrzną zasadą, „duszą całego duszpasterstwa”³⁵. W tym duchu czytanie *Pisma Świętego* – szczególnie we wspólnocie – staje się uprzywilejowaną przestrzenią rodzenia wiary. Praktyki – takie jak *lectio divina* czy grupowa lektura Ewangelii – nie pełnią funkcji czysto dydaktycznej; uczestniczą w samym procesie duchowego wzrastania, ponieważ natchnione Słowo wzywa czytelników do udziału w życiu Boga³⁶. Wspólna lektura i liturgia czynią ten proces szczególnie widzialnym: Słowo proklamowane i rozważane staje się wydarzeniem, w którym Bóg działa. Każde, nawet niewielkie, odkrycie w grupie biblijnej, np. z epizodu o kobiecie cierpiącej na krwotok, pobudza uczestników do refleksji i uwidacznia, że rodzenie wiary dokonuje się w osobistym doświadczeniu, dzięki któremu

---

31 Por. C. Theobald, *Urgences pastorales du moment présent*, dz. cyt., s. 483–484.

32 Tamże, s. 485–487.

33 Por. Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Objawieniu Bożym *Dei Verbum*, rozdz. VI.

34 Benedykt XVI, Posynodalna adhortacja *Verbum Domini*, 73. Tu zwłaszcza w nawiązaniu do *Dei Verbum*, 24.

35 Benedykt XVI, Posynodalna adhortacja *Verbum Domini*, 73.

36 P. Bacq i O. Ribadeau Dumas założyli nawet serię zatytułowaną „Écriture en pastorale” („Pismo Święte w duszpasterstwie”), wydawaną przez Editions Lumen Vitae, aby pomóc grupom biblijnym oraz innym wspólnotom czytającym Biblię.

można odnaleźć siebie samego w czytanim, medytowanym i komentowanym tekście biblijnym³⁷.

Warunkiem owocności tej drogi jest jednak potrójne słuchanie. Obejmuje ono wsłuchiwanie się w głos Boga obecny w Piśmie, w „głosy” ludzi i znaków czasu oraz w głos własnego sumienia. To właśnie w tej przestrzeni dialogu między Objawieniem, historią i wnętrzem osoby rodzi się *fides ex auditu* (por. Rz 10, 17). Chrześcijanin zaangażowany w życie osobiste, zawodowe i społeczne, który praktykuje takie słuchanie, stwarza w sobie miejsce, gdzie wiara może się zrodzić i dojrzewać.

Ważnym aspektem jest także wzrost wiedzy historycznej o Jezusie i pierwotnym Kościele, która może być włączana w działania duszpasterskie bez utraty głównego celu – słuchania „głosu” Boga i kształtowania świadomości chrześcijańskiej. Inspiracją może być także kreatywność misyjna pierwszych wspólnot chrześcijańskich, które potrafiły dostosować się w formie przepowiadania do swoich odbiorców³⁸. Dzisiaj ta kreatywność może pobudzać współczesne duszpasterstwo, szczególnie w społeczeństwach o odmiennych kontekstach społecznych i kulturowych.

3.3. Odkrywanie różnorodności postaci wiary

Według Theobalda szczególna relacja, jaka nawiązywała się między Jezusem a ludźmi, których spotykał, będąca źródłem stylu relacji, jakie apostołowie nawiązali później ze swoimi wspólnotami, stanowi fundamentalną zasadę duszpasterstwa³⁹. Czytanie Ewangelii w kontekście duszpasterstwa rodzenia ujawnia przecież różnorodność postaci wiary w wierzących: uczniach, apostołach, kobietach

---

37 Por. C. Theobald, *Urgences pastorales du moment présent*, dz. cyt., s. 488.

38 Por. A. Sejbuk, *Hermeneutyczne zadania teologii*, w: *Wokół pytań o teologię kontekstualną. Refleksja nad Listem apostołskim Ad theologiam promovendam*, red. A. Napiórkowski, D. Wąsek, M. Gilski, Wydawnictwo Scriptum, Kraków 2025, s. 168.

39 Por. C. Theobald, *Urgences pastorales du moment présent*, dz. cyt., s. 487–489.

i mężczyznach w różnorodnych sytuacjach życiowych, przeciwnikach, przywódcach politycznych i religijnych oraz tłumach, które mogą zmieniać swoją „kategorię” w zależności od doświadczenia spotkania z Chrystusem. Bezimiennych z Ewangelii „mężczyzn i kobiety Królestwa” lub „ludzi z kraju” Bacq i Ribadeau Dumas określają mianem *sympatyków*. Theobald z kolei wykorzystuje do ich opisu kategorię *każdego, kogokolwiek*, podkreślając wiarę tych, którzy spotykają Chrystusa lub jego uczniów, ale nie podążają za nimi⁴⁰. Taka „podstawowa” wiara, jeszcze nie „chrystyczna”, choć ulotna i zagrożona, może zostać wzbudzona przez obecność i świadectwo chrześcijan, pozwalając Bogu na jej rozwinięcie nawet wtedy, gdy Jego obecność nie jest rozpoznawana.

3.4. Rodzenie się Kościoła nieograniczone „terytorialnie”

Duszpasterstwo rodzenia, choć wpisuje się w szerokie ramy duszpasterstwa Kościoła, nie utożsamia się z ustalonymi strukturami ani zewnętrznymi formami wymagającymi utrzymania. Zwraca uwagę na klasyczne rozróżnienie między samym ustanowieniem Kościoła w historii zbawienia – w życiu Jezusa, w Jego tajemniczej obecności oraz w dynamice wielkanocnej i pentekostalnej – a jego historycznie ukształtowaną formą. W tym kontekście rozwija się idea eklezjogenezy, czyli procesu, w którym duszpasterstwo rodzenia przyjmuje, precyzuje i stopniowo rozwija „środki”, pozwalające Duchowi Świętemu rodzić ludzi w relacji z Jego własnym życiem. Jest to droga otwarta na duchowe „niespodzianki” i wymaga wrażliwości na konkretne sytuacje, w których dana osoba lub grupa doświadcza wiary.

Kluczowe znaczenie ma przywiązanie duszpasterstwa rodzenia do lokalnych korzeni i codziennej rzeczywistości współczesnej „Galilei” – rozumianej nie tylko terytorialnie, lecz jako wszystkie miejsca życia ludzi⁴¹. W praktyce oznacza to różnorodność form duszpaster-

40 C. Theobald, *Urgences pastorales du moment présent*, dz. cyt., s. 148.

41 Tamże, s. 490.

stwa: katechetycznego, sakramentalnego, liturgicznego, rodzinnego, szkolnego, szpitalnego czy więziennego, a także skierowanego do określonych grup społecznych. Duszpasterstwo rodzenia nie jest kolejnym rodzajem duszpasterstwa, lecz stylem zaangażowania, wymagającym uwrażliwienia na to, co istotne w danym kontekście: czytanie *Pisma Świętego*, dostrzeganie „każdego” człowieka, uwzględnianie „sympatyków” oraz zwracanie uwagi na miejsca pozornie opuszczone i peryferyjne, o których mówił papież Franciszek⁴².

3.5. Odczytywanie znaków czasu

Perspektywa ta zakłada również pozytywne odczytanie współczesności. Sekularyzacja, prymat podmiotu czy procesy ekskulturacji nie są interpretowane wyłącznie jako kryzys, lecz jako *kairos* – czas sprzyjający nowemu zasiewowi Ewangelii. Religia może wówczas zaistnieć w przestrzeni wolnego wyboru, a nie społecznego przymusu. Takie podejście, zakorzenione w duchowości ignacjańskiej, prowadzi do szukania Boga we wszystkich rzeczach oraz do rozeznawania Jego dyskretnej obecności w przemianach kulturowych.

Duszpasterstwo rodzenia oznacza zatem podwójny ruch: uważne odczytanie znaków czasu oraz zakorzenienie w darze Bożego tchnienia. Jego celem jest umożliwienie Bogu rodzenia człowieka do pełni życia poprzez ewangeliczny styl obecności i działania. Wiara rodzi się bowiem w relacji – w spotkaniu, stającym się znakiem obecności Chrystusa i przestrzenią, w której człowiek może odkryć „więcej życia” w swojej własnej historii. Aby to osiągnąć, należy zarówno uwzględnić zmiany społeczno-kulturowe i religijne nieodłącznie związane z nowoczesnością, jak i wyjść od daru tchnienia Bożego. Ten podwójny ruch stanowiłby „zarówno źródło, jak i sedno duszpasterstwa rodzenia⁴³”, mającego na celu „przywrócenie

42 Por. Franciszek, Adhortacja apostolska *Evangelii gaudium*, 20.

43 P. Scolas, *Une Église aux couleurs d'Évangile*, w: P. Bacq, C. Theobald (red.), *Pas-seurs d'Évangile*, dz. cyt., s. 184.

wszelkich relacji duszpasterskich do ich korzeni w Bogu⁴⁴” lub mówiąc dokładniej: „umożliwienie Bogu spłodzenia ludzi do swojego życia dzięki sposobowi bycia w relacji i sposobowi działania inspirowanemu Ewangelią”⁴⁵.

Podsumowanie

Koncepcja duszpasterstwa rodzenia świadomości chrześcijańskiej, czyli rodzenia do wiary, rozwinięta przez Theobalda, została osadzona na wyraźnie sformułowanych podstawach teoretycznych. Autor nie poprzestaje na opisie praktyk duszpasterskich, lecz nadaje im spójną strukturę teologiczną, ukazując ich zakorzenienie w refleksji nad Objawieniem, antropologią oraz naturą Kościoła. Dzięki temu model duszpasterstwa rodzenia nie jest zbiorem intuicji czy metod, ale przemyślaną propozycją o solidnym fundamencie doktrynalnym. Może on być realizowany w różnorodnych środowiskach: w parafiach i małych wspólnotach, w szkołach, duszpasterstwie młodzieży, a także w szpitalach czy więzieniach.

Refleksja ta wyrasta z diagnozy ekskulturacji, czyli stopniowego oddzielania się kultury od tradycyjnych form chrześcijaństwa. Odpowiedzią nie jest jednak postawa obronna ani próba odtworzenia minionych modeli religijności. Theobald proponuje powrót do źródeł wiary w duchu Soboru Watykańskiego II, odwołując się do jego odnowionej antropologii i dynamicznej eklezjologii, opartej na lekturze *Pisma Świętego* i naśladowaniu ewangelicznych postaw we wspólnocie różnorodnych świadków tworzących relacje na wzór tych, które zawiązywał Mistrz z Nazaretu.

---

44 C. Theobald, *L'Évangile et l'Église*, dz. cyt., s. 31.

45 P. Bacq, *La pastorale d'engendrement : qu'est-ce à dire ?*, „Revue Lumen Vitae” 3 (2008), s. 300.

Bibliografia

- Bacq P., *La pastorale d'engendrement : qu'est-ce à dire ?*, „Revue Lumen Vitae” 3 (2008), s. 299–317.
- Bacq P., *Vers une pastorale d'engendrement*, w: P. Bacq, C. Theobald (red.), *Une nouvelle chance pour l'Évangile. Vers une pastorale d'engendrement*, Lumen Vitae/Novalis/Atelier, Bruxelles/Montréal/Paris 2004, s. 7–28.
- Bacq P., *Ouverture*, w: P. Bacq et C. Theobald (red.), *Passeurs d'Évangile. Autour d'une pastorale d'engendrement*, Novalis/Lumen Vitae/Atelier, Montréal/Bruxelles/Ivry-sur-Seine 2008, s. 5–14.
- Benedykt XVI, *Posynodalna adhortacja Verbum Domini*.
- Donegani J.-M., *Inculturation et engendrement du croire*, w: P. Bacq, C. Theobald (red.), *Une nouvelle chance pour l'Évangile, Une nouvelle chance pour l'Évangile. Vers une pastorale d'engendrement*, Lumen Vitae/Novalis/Atelier, Bruxelles/Montréal/Paris 2004, s. 29–45.
- Fossion A., *Quelle annonce d'Évangile pour notre temps ? Le défi de l'inculturation du message chrétien*, w: P. Bacq, C. Theobald (red.), *Une nouvelle chance pour l'Évangile. Vers une pastorale d'engendrement*, Lumen Vitae/Novalis/Atelier, Bruxelles/Montréal/Paris 2004, s. 73–87.
- Fossion A., *Dieu désirable. Proposition de la foi et initiation*, Novalis/Lumen Vitae, Montréal/Bruxelles 2010.
- Grieu E., *Nés de Dieu. Itinéraires de chrétiens engagés. Essai de lecture théologique*, Cerf, Paris 2007.
- Hervieu-Léger D., *Catholicisme, la fin d'un monde*, Bayard, Paris 2003.
- Historia dogmatów*, t. IV: *Słowo zbawienia*, B. Sesboüé, C. Theobald (red.), tłum. P. Rak, Wydawnictwo M, Kraków 2003.
- Napiórkowski A., *Bosko-ludzka wspólnota. Podstawy katolickiej eklezjologii integralnej*, Wydawnictwo WAM, Kraków 2010.
- Napiórkowski A., *Powstawanie Kościoła: od eklezjogenezy chrystocentrycznej do eklezjogenezy trynitarnej*, „Verbum Vitae” 22 (2022), s. 57–73.
- Pousset E., *Vers un principe théologique*, „Aujourd'hui l'Eglise” 1 (1991).
- Różański J., *Wokół koncepcji inkulturacji*, wyd. wł., Warszawa 2007.

- Scolas P., *Une Église aux couleurs d'Évangile*, w: P. Bacq, C. Theobald (red.), *Passeurs d'Évangile. Autour d'une pastorale d'engendrement*, Novalis/Lumen Vitae/Atelier, Montréal/Bruxelles/Ivry-sur-Seine 2008, s. 181–197.
- Sejbuk A., *Hermeneutyczne zadania teologii*, w: *Wokół pytań o teologię kontekstualną. Refleksja nad Listem apostołskim Ad theologiam promovendam*, red. A. Napiórkowski, D. Wąsek, M. Gilski, Wydawnictwo Scriptum, Kraków 2025, s. 151–180.
- Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium*.
- Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Objawieniu Bożym *Dei Verbum*.
- Sobór Watykański II, Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes*.
- Theobald C., *Relecture*, w: P. Bacq, C. Theobald (red.), *Passeurs d'Évangile. Autour d'une pastorale d'engendrement*, Novalis/Lumen Vitae/Atelier, Montréal/Bruxelles/Ivry-sur-Seine 2008, s. 217–228.
- Theobald C., *Urgences pastorales du moment présent. Pour une pédagogie de la réforme*, Bayard, Paris 2017.
- Theobald C., *Le christianisme comme style. Une manière de faire de la théologie en postmodernité*, t. I, Cerf, Paris 2008.
- Theobald C., *L'Évangile et l'Église*, w: P. Bacq, C. Theobald (red.), *Passeurs d'Évangile. Autour d'une pastorale d'engendrement*, Novalis/Lumen Vitae/Atelier, Montréal/Bruxelles/Ivry-sur-Seine 2008, s. 17–40.
- Theobald C., *Enjeux herméneutiques du débat sur l'histoire du concile Vatican II*, „Cristianesimo nella Storia” 28 (2007), s. 359–380.
- Woźniak R., *Konstytucja dogmatyczna o Kościele Lumen gentium*, w: *Sobór Watykański II. Złoty jubileusz*, M. Cholewa, S. Drzyżdzyk, M. Gilski (red.), Wydawnictwo Scriptum, Kraków 2013, s. 37–55.
- Zawada M., *Narodziny z Boga*, Wydawnictwo Karmelitów Bosych, Kraków 2004.

Abstrakt

Koncepcja rodzenia w myśli Christopha Theobalda. Między eklezjogenezą a duszpasterstwem

Opracowanie analizuje koncepcję „duszpasterstwa rodzenia” (*pastorale d’engendrement*), rozwiniętą przez Christopha Theobalda i innych francuskojęzycznych teologów. W kontekście ekskulturacji model ten ujmuje Kościół nie jako instytucję przekazu doktryny, lecz jako przestrzeń rodzenia się wiary – wydarzenia osobistego i relacyjnego. Celem jest syntetyczne przedstawienie teologicznych podstaw tej propozycji oraz jej znaczenia dla współczesnej ewangelizacji. Metodą pracy jest krytyczna, systematyzująca analiza wybranych tekstów źródłowych (m.in. Éduarda Pousseta, Philippe’a Bacqa), uwzględniająca zarówno kontekst socjologiczny ekskulturacji, jak i inspiracje Soboru Watykańskiego II. W centrum refleksji znajduje się przekonanie, że Ewangelia stanowi zasadę genezy Kościoła, a duszpasterstwo polega na tworzeniu warunków, w których Bóg rodzi wiarę w wolnych i relacyjnych podmiotach (*capax Dei*). Model ten podkreśla prymat Słowa Bożego, wspólnotowe czytanie Pisma oraz nieustanną eklezjogenezę dokonującą się w konkretnych kontekstach życia.

Słowa kluczowe: Christoph Theobald, duszpasterstwo rodzenia, eklezjologia, ekskulturacja, Sobór Watykański II, teologia pastoralna

Résumé

Le concept de l’engendrement dans la pensée de Christoph Theobald. Entre l’ecclésiogenèse et la pastorale

Cet article analyse le concept de « pastorale d’engendrement » développé par Christophe Theobald et d’autres théologiens francophones. Dans le contexte de l’exkulturation, ce modèle considère l’Église non pas comme une institution de transmission de la doctrine, mais comme un espace où naît la foi – un événement personnel et relationnel. L’objectif est de présenter de manière synthétique les fondements théologiques de cette proposition et son importance pour l’évangélisation contemporaine. La méthode de travail consiste en une analyse critique et systématique de textes sources sélectionnés (notamment d’Édouard Pousset et de Philippe

Bacq), tenant compte à la fois du contexte sociologique de l'exculturation et des inspirations du Concile Vatican II. Au centre de la réflexion se trouve la conviction que l'Évangile est le principe fondateur de l'Église et que la pastorale consiste à créer les conditions dans lesquelles Dieu fait naître la foi chez des sujets libres et relationnels (*capax Dei*). Ce modèle souligne la primauté de la Parole de Dieu, la lecture communautaire des Écritures et l'ecclésiogénèse qui se réalise dans des contextes de vie concrets.

Mots clés : Christoph Theobald, pastorale d'engendrement, ecclésiologie, exculturation, Concile Vatican II, théologie pastorale

Abstract

The Concept of Engendering in the Theology of Christoph Theobald: Between Ecclesiogenesis and Pastoral Ministry

This study analyzes the concept of the "pastoral approach of 'engendering'" (*pastorale d'engendrement*), developed by Christoph Theobald and other French-speaking theologians. In the context of exculturation, this model understands the Church not as an institution primarily concerned with transmitting doctrine, but as a space where faith is engendered as a personal and relational event. The aim is to present synthetically the theological foundations of this proposal and its significance for contemporary evangelization. The method employed is a critical and systematizing analysis of selected primary texts (including those of Édouard Pousset and Philippe Bacq), taking into account both the sociological context of exculturation and the inspirations of the Second Vatican Council. At the center of this reflection lies the conviction that the Gospel constitutes the principle of the Church's genesis, and that pastoral ministry consists in creating the conditions in which God engenders faith in free and relational subjects (*capax Dei*). This model emphasizes the primacy of the Word of God, the communal reading of Scripture, and ecclesiogenesis unfolding within concrete contexts of life.

Keywords: Christoph Theobald, ecclesiology, exculturation, pastoral of engendering, pastoral theology, Second Vatican Council